

інструментом для голосового вдосконалення та мовленнєвої ефективності, адже вони допомагають розвитку голосових м'язів; сприяють покращенню дихання; активізують розширення діапазону голосу; збільшують його гучність та проєкції; покращують артикуляцію та вимову.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В.Г. Постановка голосу: навчальний посібник для студентів вищих муз. навч. закладів. К.: Українська ідея, 2000. 68 с.
2. Антонюк В.Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект: монографія. К.: Українська ідея, 2001. 144 с.
3. Гавриленко Л.М. Психофізіологічний фактор як домінуючий у процесі вокального виховання дитини. *Теоретичні та практичні питання культурології*. Мелітополь : Сана, 2005. Вип.20. С. 86-92.
4. Жишкович М. Основи вокально-педагогічних навиків. Методичні поради для студентів вокальних факультетів вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації. Львів, 2007. 43 с.
5. Кушка Я. С. Методика навчання співу : посібник з основ вокальної майстерності. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 288 с.
6. Кушка Я.С. Охорона та гігієна співацького голосу. Посібник з основ збереження співацького голосу. Вінниця: ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2021. 144 с.
7. Матвеева О.В. Координація надійності співу майбутніх учителів музики в контексті емоційної теорії когнітивного дисонансу. *Ідея опіки дітей і молоді в історико-педагогічній науці*: зб. наук. праць. Івано-Франківськ, 2005. С. 78-82.
8. Прядко О.М. Розвиток співацького голосу: методичні рекомендації для викладачів вокалу та студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2009. 92 с.
9. Стахевич О. Основи вокальної педагогіки : Ч 1. *Природно наукові теорії сольного співу* : курс лекцій : навч. посібник для студентів диригентсько-хорових факультетів музичних і педагогічних вузів. Суми, 2002. 91с.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ

*Коваль Г.К., здобувач ступеня вищої освіти
«магістр» Науковий керівник: Сідорова І.С., кандидат педагогічних
наук, доцент* Вінницький державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського

Нова концепція розвитку вокальної культури школярів повинна опиратися на кращі зразки українського музичного фольклору, виховувати любов до народних українських традицій, до рідної землі, співучої мови та історії наших предків. Ця концепція знайшла своє відображення у сучасній системі музичного виховання.

Розвиток освіти у сфері культури та мистецтва крізь призму трансформаційних викликів, що відбуваються сьогодні, має вдосконалюватися сучасними педагогічними практиками з широкими елементами нових технологій [5, с. 70]. Навчання має відбуватися за принципом використання народної творчості у сучасному форматі.

Проблеми виховання учнів засобами українського музичного фольклору традиційно займали вагомe місце в наукових дослідженнях провідних вітчизняних істориків, мистецтвознавців, фольклористів, педагогів. Серед них роботи О. Воропая, В. Верховинця, С. Грици, О. Дея, С. Килимника, Ф. Колесси, Д. Леонтовича, М. Лисенка, О. Огієнка, Ю. Руденко, В. Скуратівського, О. Смоляка, К. Сосенка, М. Стельмаховича, О. Шевчук та інших.

Низка науковців стверджує, що культурний стан підростаючого покоління залежить від залучення школярів до вокально-хорового виконавства та використання народнопісенної творчості. «Сучасне професійне вокально-хорове мистецтво виросло на ґрунті української пісенної традиції, яка сягає доби неоліту, є її логічним продовженням і ніколи не переривало зв'язок з своїми витокami. Зберігаючи естетику традиційної української народної культури, її ідеали та моральні принципи, воно розвивалося в залежності від загального рівня культури та запитів суспільства, змінювало форми, напрямки, трансформуючи стилістику та засоби виразності» [2, С.104-110].

Основними компонентами педагогічного потенціалу української народної музики є глибока емоційність, достовірність, глибокий виклад думки, поетичність, чистота образу, глибокий високохудожній і правдивий зміст, відбиття історії життя народу, його думок та почуттів. Крім того, українській

народній пісні притаманні інтонаційна особливість, наспівність, простота мелодії і ритмічної структури, виразність і багатство мелодії, гармонії, тісний зв'язок поетичного та музичного текстів. Вважаємо, що використання народної пісні надає можливість розпочати формування вокальної культури нашого народу з дитинства.

На основі аналізу наукових досліджень з означеної проблеми визначаємо вокальну культуру школяра як його якісну характеристику, що проявляється у вигляді поєднання відповідних знань, умінь і навичок у вокально-хоровій діяльності. У структуру вокальної культури молодших школярів вміщено мотиваційний, інтелектуальний та творчо-діяльнісний компоненти.

Для реалізації процесу розвитку складників вокальної культури молодших школярів засобами українського музичного фольклору у нашому дослідженні було підібрано низку форм, методів і прийомів.

Основними методами, які можна використати для розвитку першого компоненту вокальної культури молодших школярів засобами українського музичного фольклору, а саме мотиваційного, є бесіди-діалоги, організація «круглого столу», перегляд відеозаписів.

Бесіда-діалог спрямовані на обговорення значення вокальних навичок у власному розвитку школярів, розвитку інтересу до співу. Діалогічна форма бесіди передбачає, зокрема, «постановку запитань на певну тематику, або таких, що не мають однозначної відповіді або відрізняються проблемним характером» [4, с. 136]. Так, можна використати теми бесід: «Що я роблю у свій вільний час», «Які шкідливі захоплення ви знаєте?», «Які захоплення ви вважаєте корисними?», «Чи вважаєте спів корисною справою?», «Які ви знаєте жанри музики?», «Чи любите ви співати у сімейному колі? Які саме пісні?».

Круглий стіл може бути присвячений різним спонукальним темам. Наприклад, «Мої музичні спогади», що спонукало б до самоаналізу досвіду свого навчання співом та його обговорення. Також, можна попросити учнів назвати вивчені раніше пісні і запропонувати їх проспівати.

Для перегляду відеозаписів можна запропонувати відео занять хором

співом, виступів дітей різного шкільного віку, викладених в YouTube, зіставлення й обговорення спостережень, постановку проблемних питань, а також обмін власним досвідом. Можна запропонувати перегляд виступів фольклорних гуртів.

Цікавими у творчому плані є ансамбль «Цвітень» при Національному заслуженому академічному народному хорі України імені Г. Верьовки, ансамбль «Дивоцвіти» дитячої музичної школи м. Гнівань, молодіжний фольк-гурт «Рута-м'ята» студії Державного академічного ансамблю пісні і танцю «Поділля» та інші [3, С. 32-39].

Для розвитку інтелектуального компоненту вокальної культури учнів початкових класів можна використати такі методи, як бесіди, розповіді, демонстрування, аналіз етичного змісту народних пісень, конкурси та інші.

Використовуючи на занятті бесіду, наприклад на тему «Милуємося красою землі», можна познайоми учнів з красою української народної пісні, дати визначення поняттям «обробка народних мелодій», спів «а капела».

Розповідь можна присвятити вивченню різних жанрів української народної пісні за допомогою демонстрування. Для цього використати відеозапис з записами НЗАУНХУ ім. Г. Верьовки. Ознайомити учнів з творчістю знаного хорового колективу, підготувати короткі відомості про нього. Можна використати українські народні пісні: «Ой у вишневому садочку» у виконанні даного колективу, «Гойда, гойда, гой» у виконанні Ніни Матвієнко, «Казала Солоха: прийди, прийди» у виконанні театру пісні «Джерела». Це дасть можливість усвідомити засоби впливу мистецтва на людину та засвоїти нові терміни: українські родинно-побутові пісні, колискові, жартівливі українські пісні.

Після вивчення матеріалу доцільно використати Інтерактивну вправу «Мікрофон» з такими запитаннями: «Сьогодні на уроці я дізнався (лася) ...Сьогодні на уроці мені сподобалося... Я хотів (ла) б більше дізнатися ...». Це дасть можливість систематизуванню набутих знань та вмінь, усвідомлення учнями важливості своєї діяльності.

Для закріплення матеріалу можна проводити різноманітні вокальні конкурси. Наприклад, Конкурс «Голос класу» (індивідуальне або колективне виконання). Така форма роботи доцільна також для створення ситуації успіху.

Щоб визначити рівень обізнаності дітей в народній пісенній творчості можна використати таку форму роботи, як «Музичний батл» (хто більше згадає українських народних пісень).

Наступний етап роботи варто присвятити творчо-діяльнісному компонентів вокальної культури молодших школярів. Одним із показників цього компонента є вокально-виконавські уміння і навички. Поряд з загально-дидактичними у вокальній педагогіці склалися свої методи, що відображають специфіку співочої діяльності. До них відносяться: концентричний, фонетичний, пояснювально-ілюстративний в поєднанні з репродуктивним, метод мисленого співу та порівняльного аналізу. Саме такі методи доцільно використовувати для розвитку вокальної культури учнів.

Для розвитку вокально-виконавських умінь і навичок основною формою роботи є розспівки. Кожне заняття повинне починатися з виконання вокально-хорових вправ, які мають на меті: «по-перше, розігріти голосовий апарат та підготувати його до повного навантаження під час репетиції; по-друге, налаштувати слух співаків на виконання хорових творів; по-третє, проведення певної роботи з виховання вокально-хорових навичок» [1, с. 52].

Для розспівування співаків можна використовувати різні форми та методи. Наприклад: розспівування окремо кожного голосу, вокальних груп, всього хору; розспівування на певні голосні, склади, слова, із закритим ротом; розспівування мелодичне (унісон) та гармонічне; розспівування на різних частинах діапазону та регістрів; робота над різними штрихами; розспівування для розвитку технічної рухливості хорових партій; використання різноманітних пісень та окремих фрагментів з них. Вправи повинні використовуватися систематично, у відповідному порядку, пропонуючи поступовість і різнобічність розвитку голосу та вокальної техніки співаків.

Наприклад, перед початком роботи над розучуванням української

народної пісні «Ой ходила дівчина бережком» використати вправу на розспівування звуків з назвою ноток «До, до-ре-мі, мі-фа-соль, соль-ля-соль-фа-мі-ре-до». Пропонується заспівати цю поспівку на різні штрихи. Ще однією поспівкою може стати фраза з української народної пісні «Дибидибидибидибидиби, пішла баба по гриби» в різних тональностях.

У своїй роботі можна використати українську народну пісню «Вийшли в поле косарі». На початку обговорити з учнями зміст пісні, запропонувати виконати імпрровізацію голосом у жанрі пісні, танцю, маршу, потім можна поспівати у супроводі саморобних музичних інструментів.

Також, задля розвитку творчо-діяльнісного компонента вокальної культури молодших школярів у своїй роботі вчитель може використовувати наступні методи: метод порівняльного аналізу, творчі завдання, імпрровізація, драматизація.

Для порівняльного аналізу можна запропонувати слухання музики, а саме народні пісні. Для прикладу доречно взяти українську народну пісню «Вийшли в поле косарі», яку виконує дитячий хор, а потім чоловічий. Учням потрібно її прослухати у двох варіантах і визначити її виконавців. У такий спосіб використовується метод порівняння – вчити на слух розрізнити виконавців твору.

Для творчих завдань підійде українська народна пісня «Гей, розвивайся, дуб зелененький». Після розучування пісні, можна запропонувати спів з тактуванням на 2 долі, а потім спів з крокуванням. Варто приділяти увагу обговоренню і аналізу пісні, яку виконують школярі. Наприклад, охарактеризувати мелодію, темп, настрій; назвати музичні інструменти; продемонструвати як тримати правильну поставу під час співу. Також, можна запропонувати виконати творче завдання (намалювати малюнок до пісні, зробити аплікації на дану тематику або зробити поробку з природніх матеріалів).

Важливе місце у розвитку творчих здібностей школярів відводиться участі у драматизації казок. Також, невеличкі музичні фрагменти казки, сольні

мотиви дають можливість розвивати певні вокальні навички. Наприклад, у своїй роботі для драматизації казок можна використати такі українські народні казки: «Вовк і семеро козенят», «Коза-Дереза», «Півник Підбий Око», «Гостинна хатка», «Лисичка - кума», «Як пан по-німецькому балакав» та інші.

Аналіз наукових досліджень уможливив визначення поняття «вокальна культура школяра» як його якісну характеристику, що проявляється у вигляді поєднання відповідних знань, умінь і навичок у вокально-хоровій діяльності. Для реалізації процесу розвитку складників вокальної культури молодших школярів, а саме мотиваційного, інтелектуального та творчо-діяльнісного вважаємо доцільним використання засобів українського музичного фольклору. Вивчення та аналіз літератури з теми дослідження дало можливість виявити ефективні шляхи розвитку означеного явища. Для цього у нашому дослідженні було підібрано низку форм, методів і прийомів формування вокальної культури молодших школярів.

Отже, зміст формування вокальної культури учнів повинен розвиватися на основі багатовікових національних культурних традицій, що дасть можливість виховати гармонійно розвинену, духовно свідому, культурно освічену, патріотично налаштовану особистість.

Список використаних джерел:

1. Кушнір К.В., Сідорова І.С. Хорознавство та хорове аранжування: навчально-методичний посібник. Вінниця: Твори, 2021. 191 с.
2. Остапчук Л., Василевська-Скупа Л., Басовська С. Шляхи професіоналізації української народнопісенної традиції. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 60, том 2, 2023. С.104-110.
3. Остапчук Л.О., Сідорова І.С., Лановенко-Мельник Н.В. Автентична та народно-академічна манери співу: специфіка і шляхи професіоналізації. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич. 2021. Вип. 35 С. 32-39. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-4-5>
4. Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку «Дитина». К.: Освіта, 2004. 268 с.
5. Sidorova , I., Smolina , O., Khomiakova , O., Andriichuk , P., & Romaniuk , L. (2022). Introduction of the latest teaching practices and development of the educational process in

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИХ ПІСЕНЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

*Кретова Х.І., здобувач ступеня вищої освіти
«бакалавр» Науковий керівник: Онофрійчук Л.М., кандидат
педагогічних наук, доцент Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського*

Українська культура бере початок із прадавніх часів. Вона успадкувала найкращі культурні надбання народів, які в різні часи жили на теренах сучасної України. Впродовж віків у них втілювались мудрість та досвід народу, духовне багатство, етичні та морально-естетичні ідеали.

Процес постійного оновлення освіти та традиційного українського мистецтва на теми сучасного життя пов'язаний із осучасненням самого життя. Таким чином, ми знаходимось на рубежі процесу інтенсивного розвитку та оновлення народного мистецтва України, адже «національне музичне мистецтво, зокрема народнопісенна творчість, інструментальні вітчизняні твори мають особливо важливе виховне значення, адже в них втілено національну ідею свободолюбивого українського народу, ідею непереможного добра, перемогу світла та людяності. Варто вивчати народнопісенну творчість, продовжувати пошук закодованих кодів в музичній мові пісенного фольклору, в яких повідомлено про ментальність, унікальність душі нашого народу» [1, с. 108].

Сучасний фольклор є складним поєднанням старого і нового, колективної та індивідуальної творчості, автентичного і новаторського.

У скарбниці української народопісенності від давнини